

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.16>**О. В. Мудрик**старший викладач кафедри іноземних мов
Національної академії Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДЕОТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовано позитивні та негативні моменти використання відео для навчання, надано вимоги щодо підбору відеоматеріалів для їх ефективного використання у навчальному процесі. Розглянуто прийоми використання відеофрагментів під час навчання англійської мови, які сприяють підвищенню якості знань. Докладно проаналізовано шість прийомів роботи з відео: перегляд відео без звуку, прослуховування відео без зображення, контроль за допомогою стоп-кадра, ввімкнення і звуку, і зображення (перевірка розуміння почутого та переглянутого), змішані/переплутані фрагменти, поділ групи на дві підгрупи. У роботі вказано види завдань, які можна запропонувати студентам під час роботи з відео. Наведено низку порад, як правильно дивитися фільми англійською мовою для навчання, а також посилання на онлайн-ресурси для перегляду серіалів і фільмів англійською мовою із субтитрами.

Наведені нижче прийоми також можуть довести, що використання відеоматеріалів допомагає сформувати вміння у чотирьох видах мовної діяльності: аудіювання, читання, говоріння та письмо, що сприяє розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Використання відео на заняттях дає змогу наблизити студентів до більш «реальної англійської мови», забезпечує знайомство студентів із реальним спілкуванням у певних соціальних колах, у конкретних умовах, демонструючи всю специфіку мови, емоційне забарвлення, природний темп мовлення, знайомлячи студентів із новою лексикою, реаліями, мімікою, жестами. Це дає змогу показати мову не тільки як предмет у закладі вищої освіти, але і як мову реального спілкування.

Використання відео виправдане психологічно: саме через органи зору та слуху людина отримує основний обсяг інформації про навколишній світ. Приклади комунікативних завдань, наведені в різних прийомах навчання, стимулюють студентів на обмін інформацією на основі самого відео, а також сприяють їх взаємодії на занятті, що допомагає збільшити словниковий запас, розширити світогляд, поліпшити увагу і пам'ять, подолати мовний бар'єр, а також підвищити мотивацію до вивчення англійської мови у закладі вищої освіти.

Ключові слова: відеофільми, відеоматеріали, відеофрагменти, англійська мова, система вправ, техніка спілкування.

Постановка проблеми. За останні роки зацікавленість до навчальних відеофільмів як ефективного засобу навчання іноземної мови помітно зростає. Загальновідомо, що аудіовізуальний метод дає змогу покращити результативність роботи студентів на занятті на 80%. Відеофільми та відеофрагменти використовуються з метою інтенсифікації навчального процесу та надання йому максимальної комунікативної спрямованості. Відео пов'язує заняття із реальним світом та показує мову в дії. За короткий проміжок часу, відведений на перегляд відеофрагменту, студент отримує великий обсяг інформації відразу з двох каналів: зорового та слухового, що допомагає краще запам'ятати мовні структури, розширити словниковий запас та стимулює розвиток мовних навичок і навичок аудіювання. Перегляд відеоматеріалів можна завершувати циклом занять із будь-якої теми або проблеми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми роботи з аудіо- та відеоматеріалами у навчальному процесі займалися: Л. Алексєєва, Н. Бичкова, М. Бранді, Ю. Верісокин,

Л. Волошинова, Л. Петрова, Ю. Федоренко, Т. Яхунов та інші. Усі дослідники зазначають, що використання навчально-методичних відеоматеріалів сприяє підвищенню мотивації вивчення мови, формуванню та розвитку комунікативної компетенції та є невичерпним джерелом навчального матеріалу. Також відеоматеріали на заняттях сприяють індивідуалізації навчання і розвитку вмотивованості мовної діяльності студентів.

Як зазначає Є. Ільченко, «під час використання відеофільмів на заняттях розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам собою, і мотивація, що досягається тим, що студентові доводять, що він може зрозуміти мову, що вивчає. Це приносить задоволення і надає віру у власні сили та бажання до подальшого вдосконалення» [4, с. 7].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз можливостей використання відеоматеріалів та демонстрація роботи з автентичними відеофрагментами на заняттях з англійської мови у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи іноземну мову, не лише необхідно приділяти увагу формуванню лексичної та граматичної мовної компетенції, але й дуже важливо дати уявлення про історію, традиції, спосіб життя, особливості соціально-політичної ситуації у країні, мова якої вивчається. Для розв'язання цієї важливої проблеми необхідне використання сучасних технологій. Незважаючи на певний прогрес (використання Інтернету, різних програм та інше), однією із труднощів першого року навчання іноземної мови у багатьох студентів є мовний бар'єр, який необхідно перебороти для спілкування з носіями мови та для використання навичок розмовного мовлення поза закладом освіти. Вважаємо, що цьому допоможе така форма, як використання відеоматеріалів.

Зауважимо, що відеозасоби – це не нова технологія. Використання відеоматеріалів у навчанні іноземної мови базується на одному із найстаріших та основних методичних принципів – принципу наочності. Інформація, представлена у наочній формі, є найбільш доступною для сприйняття, засвоюється легше та швидше. Однак перед вибором матеріалу відеофільмів необхідно враховувати склад тих, хто вивчає іноземну мову, їх вік, інтереси, знання мови, а також мовні причини.

На заняттях бувають ситуації, коли відео може бути особливо корисним. Наприклад, якщо ми хочемо уявити закінчений мовний контекст; показати комунікативний бік мови через вивчення міміки та жестів; практикувати навички аудіювання у природному контексті; уявити ситуації для обігравання в аудиторії (рольова гра); практикувати навички опису та переказу; поповнити словниковий запас; стимулювати спілкування чи дискусію.

Використання відео на заняттях допомагає вирішити такі завдання, як:

- формування комунікативної культури, збагачення лексичного запасу студента;
- вдосконалення сприйняття на слух та розуміння розмовної мови;
- вдосконалення вимови;
- підвищення якості знань студентів та інтенсифікація навчання;
- підвищення мотивації навчання;
- оволодіння іншомовною культурою;
- створення сприятливих умов для самостійної роботи студентів [6].

Використовуючи відео, необхідно пам'ятати, що відеофільм сам собою не є методом навчання, під час планування занять не слід покладатися на відео як на повну заміну викладача. Використання відео на заняттях робить процес навчання більш привабливим та цікавим, але без заздалегідь добре обдуманого методички та спланованого заняття мало чим може допомогти у педагогічному процесі.

Важливий момент у роботі з відеоматеріалом – це його ретельний відбір відповідно до рівня мови студентів, бо як надто важкий, так і дуже легкий матеріал може послабити інтерес до перегляду.

Також необхідно чітко обмежити час перегляду відео на занятті. Перегляд усього фільму одразу марний. Куди продуктивніше розбити фільм на кілька частин і використовувати протягом декількох занять, повторюючи граматичний та лексичний матеріал із попередніх переглядів.

Слід звернути увагу також на таке:

- з якою метою використовується матеріал відеофільмів – для загального або повного розуміння; з метою усної комунікації або створення тексту того чи іншого повідомлення;
- чи співвідноситься вибраний матеріал із темою, що вивчається, який рівень мовної складності, співвідношення звуку та зображення;
- як повинен представлятися матеріал відеофільму – до, під час або після роботи із сюжетом;
- які форми роботи використовувати (індивідуальні, парні, групові);
- наскільки детально продумані пояснення, що подаються під час демонстрації відеоматеріалу.

З одного боку, відеоматеріал порівняно з аудіотекстом має більш життєвий характер – можна не тільки чути, але й бачити тих, хто розмовляє, їхні міміку та жести, а також отримувати інформацію у широкому контексті про те, що відбувається (місце дії, вік учасників тощо). З іншого – усі ці фактори відволікають того, хто слухає, від власного мислення, і він може захопитися розгляданням картинки замість того, щоб зосередитися на аудіюванні [2].

Також ще одним недоліком використання відео на заняттях може бути те, що студенти можуть сприйняти його перегляд як розвагу, вид дозволу. Перегляд відеозапису на занятті відрізняється від домашнього перегляду телепрограм – це активний процес. Організатором та ініціатором його виступає викладач. Тому дуже важливо, особливо на початковому етапі, щоби студенти перед переглядом отримали чітко сформульоване завдання, на виконанні якого вони повинні зосередитися. Викладачеві потрібно налаштувати та підготувати студентів, щоби вони брали активну участь як у перегляді, так і в обговоренні того, що вони побачать на екрані.

Якщо говорити про загальні тенденції, то в сучасній методиці викладання іноземних мов спостерігається тенденція скорочення часу перегляду відеозапису. Перевага віддається коротким за тривалістю відеоматеріалам: від 30 секунд до 10 хвилин, при цьому вважається, що 4–5 хвилин демонстрації відео можуть надати достатню кількість матеріалу для адекватного розуміння та забезпечити напружену роботу групи протягом

цілої години. Це зумовлено такою специфічною особливістю відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації. Тому доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення, ніж більш тривалий відеоепізод – для екстенсивного [6, с. 62].

Отже, проаналізувавши дослідження науковців, дійшли висновку, що відеоматеріали можна розділити на такі групи, як:

- постановочні навчальні ролики;
- музичні та рекламні відеокліпи;
- повнометражні художні фільми, телесеріали та мультфільми;
- додаткові матеріали, які супроводжують художні фільми на DVD, у тому числі рекламні трейлери;
- відеозаписи різних виступів, ток-шоу;
- відеопрограми для вивчення окремих аспектів мови.

Стосовно повнометражних художніх фільмів можна зазначити, що, як показує практика навчання іноземних мов, доцільно віддавати перевагу мелодрамам, комедіям і телесеріалам, тому що вони:

- рясніють діалогами живої розмовної мови;
- їх теми і сюжети відповідають віковим і комунікативним потребам студентів;
- комедії дають змогу ознайомитися з гумором, властивим носіям мови, що вивчається, їх менталітетом, що також відіграє важливу роль під час формування соціолінгвістичної та соціокультурної компетенцій і наближає студентів до автентичної мови.

Успішне використання відео гарантовано практично на всіх етапах процесу навчання іноземної мови [6]:

- для презентації мовного матеріалу в реальному контексті;
- для закріплення і тренування мовного матеріалу в різних ситуаціях спілкування;
- для розвитку умінь усно-мовного спілкування;
- для вивчення іншомовної культури і виявлення міжкультурних відмінностей.

Перегляд відео можна використовувати на таких етапах заняття, як актуалізація опорних знань, закріплення та осмислення нового матеріалу. Деякі відео можна використовувати як матеріал для проведення фізкультхвилинок.

Можна виділити декілька прийомів роботи з відеоматеріалами, від правильного вибору яких буде залежати ефективність відеозанять.

1. *Перегляд відео без звуку (Silent Viewing)*. Цей прийом можна використовувати як для стимулювання мовної активності під час обговорення побаченого на екрані, так і для того, щоби звернути увагу на те, що було сказано; для цього використовуються різні види завдань.

2. *Прослуховування відео без зображення*. Студенти будують припущення про місце дії, про те, що відбувається, де знаходяться герої тощо, використовуючи тільки звукову доріжку.

3. *Контроль за допомогою стоп-кадра* (використовується зі звуком, без звуку, із зображенням та без, як у вищезгаданому прийомі). Зі звуком, роблячи паузи на початку кожної репліки, викладач просить студентів передбачити слова. Потім можна відразу ж порівняти з дійсним змістом реплік, програвши кожну.

4. *Ввімкнені і звук, і зображення* (перевірка розуміння почутого та переглянутого). Студентам дається список питань перед переглядом фрагмента. Під час перегляду необхідно знайти відповіді.

5. *Змішані (переплутані) фрагменти* (jumbling sequences). Студенти дивляться фрагменти частинами. Їм необхідно визначити, що сталося (відбудеться) у кожному разі, а потім зіставити частини та фрагменти.

6. *Розподіл групи на дві підгрупи (split viewing)*. Деякі студенти дивляться фрагмент без звуку; інші слухають, але не бачать. Далі йдуть різноманітні завдання, засновані на заповненні пропусків у змісті сюжету.

Переконайтеся, що до фільму є субтитри. Якщо ні, то їх завжди можна завантажити з Інтернету (наприклад, сайт <http://www.tvsubtitles.net>). Якщо ви будете дивитися фільм цілком без субтитрів, то мало ймовірно, що ви що-небудь вивчите. Якщо ви завантажуєте субтитри – переконайтеся, що вони синхронізуються з діалогами у фільмі, інакше це буде дуже відволікати або просто дратувати. На онлайн-ресурсі *baskino.me* є можливість ввімкнути мову оригіналу та субтитри під час перегляду.

Робота з відеоматеріалами схожа на роботу із книжковими або газетними текстами. Сучасні педагоги виділяють три основні етапи роботи з відео [5]:

1) установчий етап (pre-viewing Activities) – підготовка до перегляду сюжету;

2) супровідний етап (while viewing Activities) – перегляд і виконання завдань;

3) післятекстовий етап ((post) after-viewing Activities) – виконання завдань після перегляду.

На етапі підготовки до перегляду необхідно мотивувати студентів, зняти можливі труднощі сприйняття тексту і підготувати до успішного виконання завдання шляхом повторення пройденого матеріалу, який буде згадуватися у змісті відео. Перед переглядом сюжету необхідно дати основні ключові слова чи нову лексику, яка є в сюжеті, прокоментувати нові граматичні явища.

Мета другого етапу – з'ясування студентами змісту відео, активізація мовленнєвої діяльності. Він може мати 2–4 частини (залежно від загальної мети заняття). Спочатку можна повністю

переглянути сюжет із метою отримання загального уявлення, отримання відповідей на основні питання. Потім здійснюється перегляд сюжету з зупинками.

На третьому етапі організовується мовна творча діяльність студентів, спрямована на виконання поставлених завдань.

Великий позитивний ефект дає повернення до лексики чи сюжету через декілька занять.

Наведемо декілька засобів роботи з невеликими за тривалістю відеофрагментами, а також роботи з ними на занятті:

1. Співвідношення прикметників (Adjective match).

Рівень – середній та вище.

Мета – говоріння, збагачення словникового запасу.

Жанр фрагмента – драма.

Довжина фрагмента – 1–3 хвилини.

Час виконання завдань – 15–20 хвилин.

Підготовка.

Виберіть відеофрагмент із 3–5 героями з різними типами особистості. Підготуйте список 15–20 прикметників, що описують риси характеру людей (наприклад, cheerful, helpful, selfish, friendly, unfriendly, trusting, suspicious, naive, sophisticated, etc.)

На занятті.

1. Роздайте список прикметників та з'ясуйте, чи є серед них незнайомі.

2. Скажіть студентам, що ви збираєтеся показати їм фрагмент, у якому кожного героя можна описати хоча б одним прикметником зі списку. Їхнє завдання – зіставити кожного героя з одним або більше прикметниками.

3. Увімкніть фрагмент.

4. Студенти працюють у групах по 3–4 особи, обговорюють, що роблять, і називають героїв та зіставляють кожного героя останнього заходу з одним прикметником.

5. Після обговорень у групах окремі представники вибирають прикметник і промовляють аудиторії той прикметник, якого героя, на їхню думку, описано. Потім вони наводять приклад поведінки, що відображає прикметник.

2. Аналіз реклам (Analysing commercials).

Рівень – середній та вище.

Мета – обговорення, аудіювання, робити нотатки.

Жанр фрагмента – ТВ-реклама.

Довжина фрагмента – 30–60 секунд.

Час виконання завдань – 30 хвилин.

Підготовка.

Підберіть одну або кілька реклам, які надають важливу інформацію та обговорення якихось моментів. Підготуйте копії карток для кожного студента.

На занятті.

1. Роздайте картки. Перегляньте їх зі студентами, щоби бути впевненим, що їм зрозуміло, яку інформацію необхідно знайти під час перегляду.

2. Скажіть студентам, що вони збираються подивитися ТВ-рекламу. Їхнє завдання – заповнити картки інформацією з реклами.

3. Увімкніть рекламу, подивіться кілька разів, якщо це потрібно.

4. Студенти індивідуально заповнюють картки.

6. Закінчивши, попросіть їх порівняти відповіді з відповідями сусіда.

7. Подивіться рекламу ще раз. Студенти підтверджують або виправляють відповіді.

Зазначимо, що використання відео на заняттях з іноземної мови сприяє підвищенню якості знань, тому що дає змогу використовувати такі види комунікативної діяльності, як: аудіювання, говоріння, читання та письмо (під час виконання вправ). Робота з відеоматеріалами допомагає викладачу розкривати свої творчі здібності, привносячи щоразу щось нове, що викликає інтерес у студентів, підвищує їхню активність і мотивацію навчання і, отже, дає змогу повніше здійснювати комунікативну спрямованість процесу навчання.

Висновки і пропозиції. Отже, на нашу думку, використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови залишається провідним засобом зацікавлення студентів та сприяє активізації знань за вивченим матеріалом, залучає психологічні процеси запам'ятовування інформації і тим самим сприяє формуванню соціокультурної компетенції. Відеоматеріали є хоча і неповноцінною, але заміною спілкуванню з носіями мови. А краще зрозуміти та закріпити фактичну інформацію та лінгвістичні особливості мовлення в конкретному контексті студентам допомагає візуальний ряд. Використання автентичних відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови дійсно сприяє підвищенню рівня іншомовних знань студентів, розвиває їх зацікавленість до вивчення іноземної мови та залучає до простору міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури:

1. Бичкова Н.І. Типологія відеофонограм для навчання усного іншомовного спілкування. Методика викладання іноземних мов. К. : Освіта, 1992. Вип. 21. С. 68–71.
2. Близнюк О.І. Відео у навчанні іноземних мов. Іноземні мови. К. Ленвіт, 1996. № 3. С. 22
3. Верисокін Ю.І. Відео фільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*. 2003. № 5–6. С. 31–34.
4. Ильченко Е. Использование видеозаписи на уроках английского языка. Первое сентября. *Английский язык*. 2003. № 9. С. 7.
5. Кряхтунова О.В. Методика работы с видеоматериалами в иностранной аудитории : методическое пособие для преподавателей русского языка. Астрахань, 2011. 60 с.

6. Леонтьєва Т.П. Досвід і перспективи застосування відео в навчанні іноземних мов. *Нетрадиційні методи навчання іноземних мов у вузі* : матеріали респ. конференції. Мінськ, 1995. С. 61–74.
7. Яхунов Т.О., Верисокін Ю.І. Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом. *Іноземні мови*. 2000. № 3. С. 33–36.

Mudryk O. Peculiarities of using information video technologies while teaching a foreign language

The article analyses the positive and negative aspects of using video for teaching process, it provides requirements for the selection of videos for their effective use in the educational process. Methods of using video materials while English language teaching, which help to improve the quality of knowledge, are considered. Six methods of working with video are analysed in detail: silent viewing, listening to video without image, stop frame control, switching on both sound and image (checking the comprehension of what is heard and viewed), mixed/jumbling sequences, split viewing. The paper lists the types of tasks that can be offered to students when working with video. Some tips on how to watch English films for learning, as well as links to online resources for watching TV series and movies in English with subtitles are given.

The following techniques can also prove that the use of video helps to develop skills in four types of language activities: listening, reading, speaking and writing, which in turn contributes to the development of foreign language communicative competence.

The use of video in the classroom brings students closer to a “real English language”, provides students with real communication in certain social circles, in specific conditions, showing all the specifics of language, emotional colouring, natural pace of speech, introducing students to new vocabulary, realities, facial expressions, gestures. That allows teachers to show the language not only as a subject in higher education, but also as a language of real communication.

The use of video is justified psychologically: it is through the organs of sight and hearing that a person receives the bulk of information about the world around him. Examples of communicative tasks presented when using different teaching methods stimulate students to exchange information based on the video itself, as well as to promote their interaction in the classroom, which helps to increase vocabulary, to broaden the worldview, to improve attention and memory, to overcome language barriers and to increase motivation to learn English in universities and colleges.

Key words: video films, video materials, video clips, English language, system of exercises, communication technique.